

Nagypéntek

Iz 52,13–53,12

Nézzétek szolgám

Nézzétek, szolgám diadalmaskodik, főséges lesz és felmagasztalják, és nagy dicsőségre emelkedik. Amint sokan megborzadtak láttán – hiszen oly dicsteleennek látszott és alig volt emberi ábrázata –, úgy fog sok nemzet ámulni rajta és királyok némulnak el színe előtt. Mert olyasmit fognak látni, amelyet még soha nem hirdettek nekik; és olyan dolognak lesznek tanúi, amelyenről addig soha nem hallottak. ...Megvetett volt, utolsó az emberek között, a fájdalmak férfia, aki tudta, mi a szenvedés; olyan, aki elől iszonyattal eltakarjuk arcunkat, megvetett, akit bizony nem becsültünk sokra. ...Megkínózták, s ő alázattal elvisselte, nem nyitotta ki a száját. Mint a juh, amelyet leölni visznek, vagy amint a bárány elnémul nyírója előtt, ő sem nyitotta ki a száját. Erőszakos ítélettel végeztek vele. Ugyan ki törődik egyáltalán ügyével? Igen, kitepték az élők földjéből, és bűneink miatt halállal sújtották. ...Szenvedésével sokakat megigazultakká tesz szolgám, mivel gonoszságait magára vállalta. Ezért osztályrészül sokakat adok neki, és a hatalmasok lesznek a zsákmánya, amiért életét halálra adta, és a gonosztevők közé sorolták, noha sokak vétkeit hordozta, és közben imádkozott a bűnösökért.”

A Deutero-Izajásban az Isten szenvedő szolgájáról négy éneket is olvashatunk (Iz 42,1–7; 49,1–9a; 50,4–9; 52,13–53,12). A szöveg történeti értelme az ismeretlen Deutero-Izajás a próféta egyik közeli tanítványát sejtí az ének mögött. Az sem kizárt, hogy a négy ének drámai formája miatt valaha kultikus énekként egy liturgia része volt. Ugyanakkor értelmezésük már az ószövetségi történet idején is a legvitatottabb kérdések közé tartozott. Értelmezték a szolga alakját kollektív fogalomként magára a sokat szenvedett Izraelre. De ezt legfeljebb az első énekre lehet alkalmazni, a szolga kifejezés a szövegben inkább egy ismeretlen személyre vonatkozik. Próbálkoztak a kollektív értelmezést a nép egy részére értelmezni, például a szent maradékra, amely vallásilag hűséges maradt. Ám ennek ellentmond, hogy egyrészt a szolga Istentől kapott küldetést teljesít, másrészt küldetése nemcsak Izraelhez szól, hanem a pogányokhoz is. Ezért „sokak” helyett szenved, így részt vesz Isten üdvözítő művének megvalósításában, annak ellenére,

hogy közösséget vállal és együtt érez a néppel, és magára vállalja azt a küldetést is, melyet eredetileg Izraelnek kellett volna betölteni a népek között. Amennyiben egyedi személyként értelmezzük a szolgát, a megfelelő azonosító személy megtalálása jelenti a problémát, a próféta- és királyi párhuzamok sorra mondanak csődöt. Nem nagyon lehet azonosítani Mózesrel vagy egy új Mózesessel (Mózes redivivus) sem, de csöndes működése azt is kizárja, hogy Jeremiással, a szenvedő prófétával azonosítsuk.

A szenvedő szolgáról szóló énekek a legérettebb és a legmélyebb messiási szövegek az Ószövetségben, melyeket könnyen alkalmaztak a szenvedő Jézusra. Annak ellenére, hogy az Újszövetségben Jézuson kívül (Mt 12,18; ApCsel 3,13.26; 4,27.30) maga a szolga kifejezés Izraelre és Dávidra is vonatkozik. Az apostoli egyház keresztényei elég hamar kizárólag Jézusra értelmezték a szenvedő szolgát. Jézus személy szerint megtestesítette a próféciában leírt szolga minden vonását; a földi működése csendes és erőszakmentes volt, mint a névtelen messiási szolgálé, és a nyilvánosság előtt sokáig rejtve maradt. A későbbi magyarázók felhívják a figyelmet arra, hogy az a kettősség, melyet egyfelől a szenvedés és a megaláztatás, másfelől pedig a megdicsőülés jelent számára, az Egyház és az egyház tagjainak is sorsa lesz (vö. Fil 2,5–11; 1Pt 2,21–25). Erre utalva vette fel Nagy Szent Gergely pápa (590–604) és őt követően az összes többi pápa a „servus servorum Dei” („Isten szolgáinak szolgája”) címet, melyet egyébként minden boldoggáavatási szertartásban használnak. Vannak dolgok, amelyeket mi is csak a szenvedésen keresztül érthetünk meg.